

УДК 378.09.011.3-051:796]:37.014.3(477)
DOI 10.31494/2412-9208-2019-1-1-330-336

Peculiarities of the training of future Physical Culture teachers for realization of the Educational Program within the conditions of New Ukrainian School

Особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації освітньої програми в умовах Нової української школи

Natalia Samsutina,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor

Наталія Самсутіна,
кандидат педагогічних наук, доцент

<https://orcid.org/0000-0001-8432-080X>
nmsam@ukr.net

*Berdiansk State Pedagogical
University*
✉ 4 Schmidta St.,
Berdiansk, Zaporizhzhia region,
71100

*Бердянський державний
педагогічний університет*
✉ вул. Шмідта, 4
м. Бердянськ, Запорізька обл.,
71100

*Original manuscript received January 17, 2019
Revised manuscript accepted April 16, 2019*

ABSTRACT

In the article there have been determined peculiarities of the Typical educational program for the establishments of general secondary schools, particularly, the field of the Physical culture; it's goal is determined, which deals with the formation of pupils' strong motivation for the Physical culture and sport and necessary vital motor skills for the saving of the own health, for the widening of the functional opportunities of the organism.

The development of the human resources that means the training of teachers is determined as the one of the prior directions of the Plan of actions, aimed on the implementation of the New Ukrainian school.

The scientific article reveals the peculiarities of the training future teachers of Physical culture for the realization educational program within the conditions of the New Ukrainian School during the process of studying such professionally oriented disciplines as "Professional activity within the sphere of the Physical education", "Professional craftsmanship"; the content of these disciplines is oriented on the formation of general and professional competencies which are necessary for the realization of the program of Physical-cultural educational field for 1-4 forms.

There are mentioned: the goal, the tasks of the studying educational disciplines, main results of the education and the content of general and professional competencies of future teachers of Physical culture according to the requirements of the educational-professional program "the Physical Culture", among these competencies there are: the ability to conduct the research, to analyze to evaluate the information which is necessary for the setting and solving of the professional tasks, using informational-communicational technologies; awareness about the peculiarities of the professional activity; general fundamentals and components of the professional craftsmanship of the Physical Culture's teacher; ability to implement modern methods and educational

technologies of teaching Physical education; to realize the objective control and the evaluation of the educational achievements; ability to form pupils' subject competencies on Physical education, medical-biological and psychological fundamentals, technologies of motor skills' development, technologies development of skills and physical qualities, sanitary-hygienic basis of activity within the sphere of Physical Education.

Key words: future teachers of Physical Education, New Ukrainian School, results of education, general and professional competencies.

Вступ. На сучасному етапі реформування освіти в Україні визначено принципово нові завдання для закладів вищої освіти щодо підготовки вчителів нової генерації. Зростають вимоги суспільства і до якості підготовки майбутніх учителів фізичної культури, здатних виконувати багатofункціональну професійну діяльність в умовах Нової української школи.

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки України, метою якої є створити школу, де буде приємно навчатись; бо вона даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й вміння застосовувати їх у житті.

Одним з пріоритетних напрямків Плану дій з упровадження Нової української школи є розвиток людських ресурсів – підготовка вчителів, керівників закладів освіти та працівників органів управління освітою.

На думку В. Вітюк, “сучасний етап реформування основних напрямів педагогічної освіти зумовлює необхідність зміни змісту й структури організаційно-методичного забезпечення, пошуку інноваційних підходів, активних форм і методів навчання, спрямованих на формування творчої особистості фахівця з високим рівнем розвитку компетентності в умовах неперервної освіти” [1, с. 3].

Метою статті є визначення особливостей підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації освітньої програми в умовах Нової української школи в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

Відповідно до мети було визначено такі завдання дослідження: проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії; визначити особливості Типової освітньої програми для закладів загальної середньої освіти, зокрема фізкультурної освітньої галузі; встановити **основні результати навчання та зміст загальних і фахових компетентностей майбутніх учителів фізичної культури згідно з вимогами освітньо-професійної програми “Фізична культура”**.

Методи та методики дослідження. Для досягнення поставленої мети і реалізації завдань були використані теоретичні методи наукового пізнання: аналіз психолого-педагогічної й методичної літератури, синтез, узагальнення, особливостей підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації освітньої програми в умовах Нової української школи в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

Результати та дискусії. Згідно з Державним стандартом початкової освіти зміст освіти, вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти визначено за такими

освітніми галузями, як мовно-літературна (українська мова та література, мови та літератури відповідних корінних народів і національних меншин, іншомовна освіта), математична, природнича, технологічна, інформативна, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична, мистецька, фізкультурна [2].

Згідно з освітньою програмою фізкультурної освітньої галузі, яку створено на основі Державного стандарту початкової освіти авторським колективом під керівництвом Р. Шияна, метою цієї галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/учениці стійкої мотивації до занять фізичною культурою і спортом та життєво необхідних рухових умінь і навичок для збереження власного здоров'я, розширення функціональних можливостей організму [4].

Відповідно до окресленої мети головними завданнями фізкультурної освітньої галузі в початковій школі є: розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових умінь та навичок, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності; розширення функціональних можливостей організму через цілеспрямований розвиток фізичних якостей і природних здібностей; збереження та зміцнення здоров'я школярів; формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереженні та зміцненні здоров'я; формування основ здорового способу життя і створення умов для покращення фізичного й психоемоційного стану; формування практичних навичок щодо самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку; розвиток комунікативних умінь під час занять фізичною культурою; формування морально-вольових якостей та позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом; усвідомлення ролі занять спортом і Олімпійського руху для формування самоповаги, впевненості в собі, прагнення досягати успіху, дотримуючись принципів чесної гри; збільшення обсягу рухової активності, яка приносить радість дитині; формування творчих здібностей засобами фізичної культури.

Особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури полягають у формуванні загальних та фахових компетентностей, необхідних для реалізації Освітньої програми фізкультурної освітньої галузі для 1-4 класів, яка охоплює такі змістові лінії: "Базова рухова активність", "Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)", "Турбота про стан здоров'я та безпеку".

Змістова лінія "Базова рухова активність" охоплює такі види діяльності, які спрямовані на формування життєво необхідних рухових умінь і навичок.

Змістова лінія "Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)" пов'язана з опануванням рухливих ігор та естафет, що задовольняє потребу в руховій активності та сприяє формуванню комунікативних здібностей.

Змістова лінія "Турбота про стан здоров'я та безпеку" спрямована на формування свідомого ставлення до власного здоров'я та вмінь

безпечної поведінки в процесі фізкультурної діяльності.

Предметом навчання в початковій школі в галузі фізичного виховання є рухова активність із загальноосвітньою спрямованістю.

Нові підходи до змісту занять фізичною культурою повинні орієнтувати вчителів не тільки на фізичну підготовленість, а й на розвиток особистості, індивідуальне сприймання навчального матеріалу. Розв'язання цих завдань допускає відхід від жорсткої регламентації занять, підвищення їхньої емоційної насиченості, максимальної різноманітності форм, методів та засобів фізичного виховання, широкого використання інноваційних технологій фізичного виховання [4].

Серед особливостей підготовки майбутніх учителів фізичної культури є вивчення таких навчальних дисциплін освітньо-професійної програми “Фізична культура”, як “Професійна діяльність у сфері фізичного виховання”, “Професійна майстерність” тощо.

Навчальна дисципліна “Професійна діяльність у сфері фізичного виховання” є обов'язковою і входить до циклу загальної підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура).

Так, метою викладання навчальної дисципліни “Професійна діяльність у сфері фізичного виховання” передбачено визначити соціальну значущість професійної діяльності в галузі фізичної культури, вказуючи місце і функції фізичної культури та спорту в суспільстві; програмно-нормативні засади розвитку галузі фізичної культури; з'ясувати основні характеристики системи вищої освіти та кадрового забезпечення сфери фізичного виховання.

Завданнями навчальної дисципліни “Професійна діяльність у сфері фізичного виховання” є формування в майбутніх учителів фізичної культури певної системи знань про професійну діяльність та основні її функції. Студенти під час вивчення навчальної дисципліни знайомляться з системою вищої освіти в Україні, з особливостями здобуття фахової освіти та конкретними умовами навчання в обраному закладі вищої освіти. Вже в перші місяці навчання студенти мають оволодіти новими для них формами навчання та контролю, зрозуміти зміст і механізм реалізації своїх прав та обов'язків.

Основними результатами навчання згідно з вимогами освітньо-професійної програми “Фізична культура” є оволодіння здобувачами вищої освіти загальними компетентностями, які включають здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології; знаннями про основні теоретичні положення в галузі фізичної культури; біологічні, соціальні, психологічні, духовні фактори, що обумовлюють значущість професії фахівця у сфері фізичного виховання; здатностями вчитися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набуту під час навчання кваліфікацію; уміннями використовувати отримані теоретичні знання на практиці; здійснювати пошук, обробку та аналізу інформації з різних джерел, вчитися і оволодівати сучасними знаннями

для їх подальшої реалізації в практиці.

У процесі вивчення навчальної дисципліни “Професійна діяльність у сфері фізичного виховання”, окрім загальних компетентностей, серед **результатів навчання є** фахові, які передбачають здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології, необхідної для постановки і вирішення професійних завдань, професійного та особистісного розвитку; здатність до організаційної роботи у сфері фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах освіти.

Набуття фахових компетентностей передбачає оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями про основи розвитку сфери фізичного виховання; систему освіти у сфері фізичного виховання; характеристику професійної діяльності учителя фізичної культури та вміннями забезпечувати якісне виконання завдань професійної діяльності на основі інструкцій, методичних рекомендацій, встановлених норм, нормативів, технічних умов тощо; оволодівати базовими і новими видами фізкультурної діяльності.

Згідно освітньо-професійної програми “Фізична культура”, навчальна дисципліна “Професійна майстерність” є обов’язковою і входить до циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура).

Метою викладання навчальної дисципліни “Професійна майстерність” є ознайомлення здобувачів вищої освіти з психолого-педагогічними аспектами діяльності вчителя фізичної культури, умовами, засобами і технологіями формування професійної майстерності.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни “Професійна майстерність” є формування системи психолого-педагогічних знань про професійно-педагогічну діяльність учителя фізичної культури; сучасні психолого-педагогічні теорії і їх використання в розробці технологій навчання, виховання, розвиток; формування уміння самопізнання себе як особи, уміння колективної творчої діяльності, уміння аналізувати причини досягнень і невдач, намічати напрями самоудосконалення; створення уявлення про майстерність педагога як вищий рівень професіоналізму, способи виявлення цього рівня і технології саморозвитку для досягнення вершин професіоналізму в педагогічній діяльності; ознайомлення з сучасними підходами і технологіями організації навчальної, виховної, розвивальної діяльності і визначення її ефективності [3].

Основними результатами навчання згідно з вимогами освітньо-професійної програми є оволодіння здобувачами вищої освіти загальними компетентностями, які включають здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук та педагогіки, фізичного виховання і спорту, фізіології, біомеханіки, морфології і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в основній (базовій) середній школі.

Набуття загальних компетентностей передбачає оволодіння знаннями про основи етичних і правових норм, що регулюють відносини між людьми, суспільством і довкіллям; нормативних і правових документів у сфері збереження та зміцнення здоров'я людини; уміннями використовувати отримані теоретичні знання на практиці.

Серед фахових компетентностей основними є здатність формувати в учнів предметні компетентності з фізичного виховання, медико-біологічних та психологічних основ і технологій розвитку рухових умінь і навичок та фізичних якостей, санітарно-гігієнічних основ діяльності у сфері фізичної культури; здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання у фізичному вихованні; здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з фізичного виховання.

Набуття фахових компетентностей передбачає оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями про загальні основи та складові професійної майстерності учителя фізичної культури; основи педагогічного такту та стилі діяльності вчителів фізичної культури; складові педагогічної техніки вчителя та засоби комунікативного впливу вчителя фізичної культури; основи моніторингу педагогічної майстерності; критерії ефективності педагогічної діяльності; сучасні підходи до оцінювання учнів на уроках фізичної культури; уміннями здійснювати пошук літературних джерел; визначати зміст і завдання занять з урахуванням фізичної підготовленості індивідуальних психофізичних особливостей учнів; вдосконалювати систему масового залучення учнів до занять фізичною культурою; проводити спільно з медичними працівниками контроль за станом здоров'я дітей і дозуванням фізичного навантаження; проводити консультації для батьків, вчителів, вихователів груп продовженого дня з методики фізичного виховання дітей; удосконалювати форми залучення школярів до регулярних та повноцінних занять фізичною культурою; спрямовувати свою діяльність на виховання в учнів свідомого ставлення до свого здоров'я, формування звичок здорового способу життя та здійснювати моніторинг за результатами навчання учнів.

Висновки. У результаті дослідження визначено особливості фізкультурної освітньої галузі Типової освітньої програми для закладів загальної середньої освіти та особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації освітньої програми в умовах Нової української школи в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін, зміст яких сприяє формуванню загальних і фахових компетентностей здобувачів вищої освіти згідно з вимогами освітньо-професійної програми "Фізична культура".

Перспективи подальшої роботи вбачаємо в розробці методичного забезпечення для підвищення ефективності фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи в умовах Нової української школи.

Література

1. Вітюк В.В. Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції "Нова українська школа" / В.В. Вітюк // Педагогічний пошук. – 2017. – № 2 (94). – С. 3-6.

2. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>

3. Професійна майстерність вчителя фізичної культури : навчально-методичний посібник / О.М. Литвиненко. – Миколаїв, МНУ ім. В.О.Сухомлинського, 2014. – 161 с.

4. Типова освітня програма початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua>

References

1. Vitiuk V.V. Hotovnist pedahohiv do zmin v umovakh realizatsii Kontseptsii "Nova ukrainska shkola" / V.V. Vitiuk // Pedahohichni poshuk. – 2017. – № 2 (94). – S. 3-6.

2. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua>

3. Profesiina maisternist vchytelia fizychnoi kultury : navchalno-metodychnyi posibnyk / O.M. Lytvynenko. – Mykolaiv, MNU im. V.O. Sukhomlynskoho, 2014. – 161 s.

4. Typova osvitnia prohrama pochatkovoї osvity [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://mon.gov.ua>

АНОТАЦІЯ

У статті визначено особливості Типової освітньої програми для закладів загальної середньої освіти, зокрема фізкультурної освітньої галузі; визначено її мету, яка полягає у формуванні в учнів стійкої мотивації до занять фізичною культурою і спортом та життєво необхідних рухових умінь і навичок для збереження власного здоров'я, розширення функціональних можливостей організму.

Одним з пріоритетних напрямків Плану дій з впровадження Нової української школи визначено розвиток людських ресурсів, що передбачає підготовку вчителів.

Наукова стаття розкриває особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації освітньої програми в умовах Нової української школи у процесі вивчення таких професійно орієнтованих дисциплін, як "Професійна діяльність у сфері фізичного виховання", "Професійна майстерність", зміст яких спрямовано на формування загальних та фахових компетентностей, необхідних для реалізації програми фізкультурної освітньої галузі для 1-4 класів.

Окреслено мету, завдання вивчення навчальних дисциплін, основні результати навчання та зміст загальних і фахових компетентностей майбутніх учителів фізичної культури згідно з вимогами освітньо-професійної програми "Фізична культура", серед яких здатність здійснювати пошук, аналіз і оцінку інформації, необхідної для постановки і вирішення професійних завдань, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; знання особливостей професійної діяльності; загальних основ та складових професійної майстерності учителя фізичної культури; здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання у фізичному вихованні; здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів; здатність формувати в учнів предметні компетентності з фізичного виховання, медико-біологічних та психологічних основ, технологій розвитку рухових умінь і навичок та фізичних якостей, санітарно-гігієнічних основ діяльності у сфері фізичного виховання тощо.

Ключові слова: майбутні учителі фізичної культури, Нова українська школа, результати навчання, загальні та фахові компетентності.